IMAGINEA COMPLEXĂ A CULTURII GERMANE DIN ESTUL ȘI SUD-ESTUL EUROPEI, PRIN ACTIVITATEA CERCETĂTORULUI HORST HELGE FASSEL (1942–2017)

IOANA SCRIDON

Das komplexe Bild der deutschen Kultur aus dem Osten und Süd-Osten Europas wiederspiegelt in der Tätigkeit des Forschers Horst Helge Fassel (1942–2017)

(*Zusammenfassung*)[*]

Im vorliegenden Beitrag werden das Leben und die Tätigkeit des bekannten Forschers Horst Helge Fassel (15. August 1942 – 3. Dezember 2017) behandelt. In Temeswar geboren, studierte er von 1960 bis 1965 Germanistik und Romanistik an der Fakultät für Philologie derBabeş-Bolyai Universität Klausenburg/Cluj. Von 1865 bis 1981 war er Hochchullehrer an der „Alexandru Ioan Cuza“ – Universität Jassy/Iași. 1978 promovierte Horst Fassel zum Doktor der Philologie.

Von 1985 bis 1987 arbeitete er als Chefredakteur bei der deutschsprachigen Zeitung „Banater Post“ und ab 1987 als Mitarbeiter des Instituts für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde an der Universität Tübingen, seit 1989 auch als ehrenamtlicher Geschäftsführer bis 2007 tätig. Er war von 2004 bis 2006 Vorsitzender der Gesellschaft für die Erforschung der Geschichte des deutschsprachigen Theaters im Ausland *Thalia Germanica*. Als Vorsitzender der *Adam-Müller-Guttenbrunn-Gesellschaft* war Fassel von 1984 bis 1987 Herausgeber der Zeitschrift *Banatica* und deren Chefredakteur seit 1987.

Als Forscher beschäftigte er sich mit der Geschichte der deutschen Literatur und des deutschsprachigen Theaters in Rumänien. Er veröffentlichte zahlreiche Artikel in ver-schiedenen Publikationen, z. B. „Die Wahrheit“, „Neue Literatur“, „Anuarul de istorie literară, lingvistică şi folclor“, „Cronica“, „Convorbiri literare“, „Jassyer Beiträge zur Germanistik“, „Analele Universității «Al. I. Cuza» din Iași“, „Karpatenrundschau“, „Volk und Kultur“, „Neuer Weg“, „Neue Banater Zeitung“, „Temeswarer Beiträge zur Germanistik“, „Hermannstädter Zeitung“, „Orizont“, „Steaua“, „Ramuri“, „România literară“, „Synthesia“, „Cahiers roumains d'études littéraires“, „Studii sud-est europene“, „Analele Universității din Timișoara“, „Revista istorică“, „Budapester Germanistische Beiträge“, „Jahrbuch der ungarischen Germanistik“, „Literatur und Kritik“, „Podium“, „Tiroler Zeitung“, „Südostdeutsches Archiv“, „Germanistik“, „Deutsche Ostkunde“,

[*] Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXV**, *2* (51), p. 359–368, Rădăuți – Bucureşti, 2018

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

„Kulturpolitische Korrespondenz“, „Literatur-Spiegel“, „Der Donauschwabe“, „Banater Post“, „Theaterjahrbuch Universität Lodz“ (Polen), „Anuarul Institutului de teatru“ (Prag), „Anuarul Universității din Olomouc“ (Serbien) oder „Estudios Filológicos Alemanes“ (Sevilla).

Unter seinen Werken seien hier erwähnt: *Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis 1770*, Iași, 1978; *Die deutsche Reisebeschreibung und ihre Form in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts*, Iași, 1983; *Deutschunterricht in Jassy (1830–1992). Wissenschaftler und Lehrer als Vermittler im West-Ost-Dialog*, Tübingen, 1993; *Deutsches Staatstheater Temeswar (1953–1993). Entwicklungsmöglichkeiten einer Kultureinrichtung der deutschen Minderheit in Rumänien*, Freiburg, 1993; *Ein deutsches Theater im vielsprachigen Umfeld: das Beispiel Orawitza*, Freiburg, 1996; *250 Jahre deutsches Staatstheater in Temeswar. 50 Jahre Deutsches Staatstheater*, München, 2003; *Pannonien vermessen. Ungarnbilder in der deutschen Literatur von Ekkehard IV bis Siegfried Lenz*, Stuttgart, 2004.

Er übte auch eine reiche Tätigkeit als Übersetzer, allein oder zusammen mit seinen Mitarbeitern. In diesem Sinne veröffentlichte er folgende Bücher: Sextil Puşcariu, *Untersuchungen und Aufsätze* (*Cercetări şi studii*), Bukarest, 1974; Anghel Dumbrăveanu, *Das Geheimnis der Orchidee* / *Enigma Orhideei*, mit Irene Mokka, Temeswar, 1976; Corneliu Sturzu, *An der Wegscheide das Gras. Gedichte*, Cluj-Napoca, 1979; Iacob Negruzzi, *Jurnal*, Cluj-Napoca, 1980, Kurt Kusenberg: *Unde este Unchiul Bertram?*, mit Anghel Dumbrăveanu, Bukarest, 1980; Mihai Ursachi: *Die Palme Talipot. Gedichte*, Bukarest, 1982; Irene Mokka, *Un cântec nesfârşit* / *Ein endloses Lied*, mit Anghel Dumbrăveanu, Bukarest, Cartea Românească, 1983; Ioan Flora, *Die Donau – leicht ansteigend. Gedichte*, Ludwigsburg, 2004; Grigore Cugler: *Apunake, eine andere Welt* / *Apunake, o altă lume*.

Für seine Tätigkeit bekam Horst Fassel mehrere Preise, und zwar: Übersetzerpreis der rumänischen Schriftstellervereinigung, 1979; Kulturpreis der Donauschwaben, 1991; Honorarprofessur der Babes-Bolyai-Universität Cluj, 2000/2001; „Premiul de Excelență“ der Zeitschrift „Convorbiri literare“, 2004; Ehrendoktor der Universität des Westens Timișoara, 2006.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Horst Fassel, Forschung, deutsche Literaturgeschichte, Linguistik, Übersetzung, Theatergeschichte in Rumänien.

Horst Helge Fassel s-a născut la 15 august 1942, în Timișoara, într-o familie cu pretenții culturale de înaltă calitate, pe linie maternă fiind consacrat numele scriitoarei de limbă germană, Irene Mokka.

Recunoscut pe teren ştiințific atât ca lingvist şi literat specializat pe literatura română, cât şi un bun cunoscător al culturii germane din estul şi sud-estul Europei, Horst Fassel a fost unul dintre cei mai entuziaşti susținători ai culturii române peste granițe, mai ales după ce a părăsit România, în 1983. A ținut prelegeri şi conferințe asupra relațiilor româno-germane de-a lungul istoriei, mai ales a celor din interiorul granițelor României, precum şi perpetuarea acestora de-a lungul timpului. Prof. Klaus Heitmann afirma despre Horst Fassel în *Laudatio*, susținută în 27 septembrie 2007, în Tübingen: „Punctul central al activității sale a fost perioadă îndelungată transferul cultural dinspre vest spre sud-estul Europei şi invers, unde contactele germano-românești în spațiul cultural au jucat un rol marcant”. Întreaga

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

sa activitate a stat sub semnul abordării şi tratării temelor de cercetare cu cea mai mare seriozitate/rigurozitate, a găsirii acelor subiecte de interes puţin exploatate, cu ridicat potenţial în conturarea cunoaşterii domeniului de cercetare din perspectivă pluridisciplinară.

Horst Helge Fassel (1942–2017).
Sursa: Arhiva *Luzian Geier*.

Irene Mokka şi cei doi copii.
Sursa: Arhiva *Luzian Geier*.

Horst Fassel şi-a petrecut copilăria în Timişoara, într-o familie de iubitori de artă şi frumos, mama, Irene Mokka fiind scriitoare şi pianistă, iar tatăl, Ştefan Fassel, profesor de liceu. Tatăl vitreg a întărit elementul artistic, în special pe cel muzical şi pe cel literar al familiei. Începând cu anul 1946, copilul Fassel a frecventat Grădiniţa catolică din Timişoara, din 1948 până în 1955, a fost elev al Şcolii gimnaziale germane nr. 3 Timişoara, continuând apoi la Gimnaziul „Nikolaus Lenau" studiile liceale, în perioada 1955–1959.

Apartenenţa la mica burghezie a bunicului pe linia maternă, Ferdinand Albert, care deţinea o firmă de zugrăvit, precum şi a bunicii pe linia paternă, Magdalena Fassel, care avea o frizerie, avea să îi creeze anumite probleme în viitor, considerându-se că nu avea o origine în concordanţă cu exigenţele sistemului vremii. Astfel că, după finalizarea liceului şi eşecul admiterii la Facultatea de Filologie a Universităţii din Timişoara, pe motiv de „origini nesănătoase", Horst Fassel a fost angajat ca zilier pe un şantier.

Din 1960, la un an de la terminarea liceului, Horst Fassel îşi începea studiile la Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca, în cadrul Facultăţii de Filologie, specializarea Limba şi literatura română şi Limba şi literatura germană. Interesul tânărului pentru studii a fost mare, dovadă fiind media de absolvire a studiilor de licenţă, ca şef de promoţie, în anul 1965. După repartizarea în vederea ocupării unui post la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Horst Fassel îşi începea pregătirea pentru doctorat, pe care îl finalizează în 1978, cu teza *Die deutsche*

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

Reisebeschreibung und ihre Form in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts („Jurnalul de călătorie german în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea"), conducător ştiinţific prof. univ. dr. Hertha Perez, originară din Bucovina (Siret).

Se poate vorbi despre Horst Fassel şi din perspectiva familiei din care a provenit, precum şi din perspectiva familiei pe care şi-a construit-o împreună cu soţia sa, Luminiţa Ambrosi.

Mama, Irene Mokka, s-a născut în 1915, într-o familie de mici burghezi, cu rădăcini în Transilvania. A studiat pianul la Conservatorul orăşenesc, fiind un artist care a participat la multe spectacole de prestigiu pe scena muzicală. În urma căsătoriei cu Ştefan Fassel, în 1939, au rezultat doi copii care, din 1944, au rămas orfani, tatăl căzând pe front în luptele de la Sevastopol. Mama s-a recăsătorit în 1947, cu Hans Mokka, care, în perioada deportărilor germanilor din estul şi sud-estul Europei în Uniunea Sovietică, a fost deportat, întorcându-se în 1947. Hans Mokka a fost solist de operă şi pasionat de literatură. Din 1949, soţii Mokka s-au numărat printre membrii Cercului de literatură „Lenau" din Timişoara. Irene Mokka a fost laureată a unor premii pentru activitatea publicistică, atât sub numele real, cât şi sub pseudonimul Grete Gross, publicând poezii, naraţiuni, literatură pentru copii.

Cu astfel de preocupări în familia Fassel-Mokka, nici nu este de mirare pasiunea lui Horst Fassel pentru literatură şi teatru. Tot aşa se explică cercurile în care a avut acces, prietenii care l-au înconjurat, ca şi întâlnirea cu cea care i-a fost alături până la sfârşitul vieţii. În data de 5 decembrie 1966, Horst Fassel se căsătorea cu Luminiţa Ambrosi, asistent de cercetare la acel moment la Catedra de Filologie Romanică (Limbi Romanice şi Latină) a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. În 1969, se naşte unicul copil al familiei Fassel, fiica Anemone Doris.

Cariera în România (1967–1983)

În cariera universitară, Horst Fassel a debutat în anul 1966, ca asistent de cercetare la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, la Catedra de germanistică, din 1971 fiind lector la aceeaşi catedră. Domeniile pe care s-a specializat, atât în predare cât şi în cercetare, au fost Limba şi literatura germană contemporană, Teoria literaturii şi Interferenţe literare româno-germane.

Din 1967, Horst Fassel a fost angajat cu jumătate de normă la Institutul de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol" din Iaşi, ocupându-se de o tematică istorică, Unirea Principatelor Române de la 1859, şi de transcrierea şi traducerea documentelor Ministerului de Externe austriac, lucrare ce aparţinea contelui Buol-Schauenburg. De asemenea, în 1975 a organizat o sesiune ştiinţifică de mare amploare şi succes, cu tema „Traian Bratu, întemeietorul germanisticii universitare ieşene (1907–1940)".

Originea germană şi relaţiile de familie pe care continua să le menţină cu alţi membri ai familiei plecaţi în Germania (RFG), precum şi refuzarea avansării lui de

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

la poziția de lector la cea de conferențiar, l-au determinat pe Horst Fassel să facă în anul 1981 cerere de plecare definitivă din România. Până la momentul despărțirii de România, Fassel a fost scos din învățământul universitar, fiindu-i interzis să mai predea și a fost transferat la Institutul de Limbă şi Literatură Română din Iaşi, pe post de filolog. Același tratament l-a avut și soția sa, Luminița Xenia Fassel, care, după înaintarea solicitării de părăsire a României, a fost transferată pe post de secretară la același institut ca și soțul ei.

În anul 1983, în data de 17 octombrie, familia Fassel părăsește România. O nouă viață începea să se aștearnă pentru profesorul Fassel, profund dezamăgit de despărțirea de țara natală și de limba română pe care a studiat-o. Primul loc de muncă după sosirea în Germania a fost de corector la Editura Rombach din Freiburg, ca mai apoi să devină colaborator ştiințific la Societatea Adam-Müller-Guttenbrunn din acelaşi oraş și editor al revistei Societății „Banatica". Aici, profesorul Horst Fassel a avut importante contribuții, publicate din 1984 și până în 2003.

Cea mai mare parte a carierei din Germania, din 1987 și până în 2007, Horst Fassel și-a desfășurat-o la Institutul șvabilor dunăreni din Tübingen/Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde Tübingen, institut aflat sub tutela Universității din Tübingen. Principala preocupare ştiințifică a fost limba germană din universitățile din sud-estul Europei, mai exact din România și Iugoslavia, fiind coordonatorul unui amplu proiect pe această temă, „Catedrele de germanistică din Timişoara, din Novi Sad şi din Pécs după 1956"/„Die Germanistiklehrstühle von Temeswar, Novi Sad und Pécs nach 1956". Din 1988, cercetătorul este și coordonatorul proiectelor de cercetare culturală ale Institutului la care a fost angajat.

Pe lângă activitatea de cercetător, Horst Fassel a fost, în perioada 1989–2007, docent la Universitatea din Tübingen, atât în cadrul Catedrei de Literatură germană modernă, cât şi al Catedrei de Literatură comparată. Câmpul de cercetare vast și acoperirea lui teritorială, estul și sud-estul Europei, pe care îl împărtășea studenților, i-a facilitat diferite vizite profesionale la universități partenere.

Recunoașterea academică

Începând cu anul 1968, Horst Fassel a fondat şi a condus Cercul literar al studenților de la secția de germanistică a Universității din Iași, unde se țineau referate și se purtau discuții pe teme literare.

Din 1968 și până în 1981, pe lângă atribuțiile de profesor, Horst Fassel a fost și inițiatorul unor proiecte de lungă durată, precum seria de publicații cu caracter didactic „Contribuții ieşene de germanistică"/„Beiträge zur Jassyer Germanistik". Din luna ianuarie 1985 și până în septembrie 1987, a fost redactor-şef al revistei „Banater Post", Comunicări ale Asociației șvabilor bănățeni din München/ Mitteilungsblatt der Landsmannschaft der Banater Schwaben din München.

Fassel și-a dedicat activitatea nu numai studierii teatrului, limbii germane și relațiilor româno-germane, dar s-a implicat și în păstrarea contactului cu regiunea

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

istorică în care s-a născut, cu Banatul, fiind redactor la revista trimestrială „Banatica. Beiträge zur deutschen Kultur", în perioada 1984–2002.

După angajarea la Institutul șvabilor dunăreni, Fassel a devenit coordonatorul/director executiv al acestui institut, în perioada 1989–2007, anul în care s-a pensionat.

În anii 1991–2000, Horst Fassel a fost director executiv la Südostdeutsche Kommission din München şi co-editor la revista „Südostdeutsches Archiv" din München, cât şi membru în redacția revistei „Südostdeutsche Vierteljahresblätter" (1992–2005), editată de Südostdeutsches Kulturwerk, institut din al cărui consiliu ştiințific a făcut parte.

Din 1995, a devenit membru al Societății de teatrologie „Thalia Germanica", cu domeniul de expertiză Istoria teatrelor de limbă germană din afara spațiului german, iar din 2004, a fost preşedintele Societății de teatrologie „Thalia Germanica", cu sediul la Vancouver (Canada), societate care, până în 2007, a ținut sesiuni internaționale privitoare la istoria teatrului german din afara teritoriilor în care se vorbea limba germană ca limbă oficială. Seria de publicații ale acestei societăți cuprinde, până în anul 2015, 15 volume de contribuții internaționale (monografii, volume ale conferințelor internaționale). Începând cu al doilea volum al seriei, Horst Fassel a fost editorul principal, împreună cu Paul S. Ulrich.

În anul 2000, a organizat la Cluj-Napoca Festivalul Teatrelor minorităților germane din Europa, cu o impresionantă participare, la care au fost prezente trupe de teatru din Italia, Germania, Ungaria şi România.

Activitatea ştiințifică şi colaborarea lui Horst Fassel s-a extins şi în spațiul latin spaniol. Din 2005 şi până în 2014, anul încetării apariției publicației, a făcut parte din redacția revistei „Estudios filológicos alemanes" a Universității din Sevilla şi din comitetul ştiințific al grupului Investigación de Filologia Alemana, condus de prof. Fernando Magallanes Latas.

Între anii 2003 şi 2005, Horst Fassel a fost coordonator al *Dicționarului scriitorilor din Banat*, pentru literatura în limbile germană şi turcă, dicționar semnat de Alexandru Ruja. Horst Fassel a organizat prezentarea dicționarului la Târgul de Carte de la Leipzig.

Membru de onoare/Visiting profesor

Datorită profesionalismului de care a dat dovadă, Horst Fassel a fost invitat la mai multe universități din Europa în calitate de profesor sau de conferențiar pe teme din sfera germanisticii. În 1994, a fost invitat la Universitatea din Budapesta, în 1997 la Universitatea din Pécs, între anii 2000 şi 2002 a fost profesor la Catedra de germanistică de la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. În tot acest timp, nu a renunțat la cursurile pe care le preda la Universitatea din Tübingen.

Horst Fassel a fost un iubitor de România, a prezentat cultura românească, mai ales în cadrul târgurilor de carte şi a expozițiilor pe care le-a organizat. În anul 2000, a organizat, împreună cu Catedra de romanistică de la Universitatea din Jena,

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

Colocviul „Eminescu”, apoi şi Colocviul „Caragiale”, în anul 2002, în cadrul renumitului Târg de Carte de la Leipzig.

În anii 2007 şi 2008, a fost DAAD Professor la Universitatea de Vest din Timişoara, în cadrul Fundației Johann-Gottfried-Herder.

Publicații

Horst Fassel şi-a semnat lucrările cu mai multe pseudonime, precum: Gheorghe Şerban, Ştefan Hof, Stefan Melcher, St. Butoianu, Dan Mann, Remus Zast, F. Horst.

Lucrările ample care au apărut sub numele Horst Fassel au fost în mare parte dedicate limbii şi culturii germane din estul şi sud-estul Europei. Fie că a fost vorba despre teatru, literatură sau germanistică, Horst Fassel s-a aplecat cu cea mai mare seriozitate şi rigurozitate asupra subiectelor cercetate. Dintre acestea, o selecție a lucrărilor ca autor de carte surprinde vasta activitate a autorului, lucrările apărând la edituri din Cluj-Napoca, Iaşi, Freiburg i. Bresgau sau Tübingen.

O parte din activitatea publicistică şi de cercetare a lui Horst Fassel a fost dedicată, cu multă pasiune, Bucovinei, regiune istorică care de-a lungul timpului s-a bucurat de o tradiție a limbii şi culturii germane.

- *Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis 1770*, I–II, Iaşi, Editura Presa Universitară, 1978, 757 p.
- *Die deutsche Reisebeschreibung und ihre Form in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts* (Jurnalul de călătorie german în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea), Iaşi, 1978, Editura Presa Universitară, 60 p.
- *Traian Bratu şi germanistica ieşeană* (Traian Bratu und die Jassyer Germanistik), Iaşi, 1981, Editura Universitatea „Al. I. Cuza”, 155 p.
- *Deutsches Staatstheater Temeswar (1953–1993). Entwicklungsmöglichkeiten einer Kultureinrichtung der deutschen Minderheit in Rumänien*, Freiburg. i. Br. 1993, 96 p.
- *Ein deutsches Theater im vielsprachigen Umfeld. Das Beispiel Orawitza*, Freiburg i. Br. 1996, 50 p. (număr special al jurnalului „Banatica”)
- *Bühnenwelten vom 18-20. Jahrhundert. Deutsches Theater in den Provinzen des heutigen Rumäniens*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2007, 422 p.
- *Das Deutsche Staatstheater Temeswar (1953–2003). Vom überregionalen Identitätsträger zum Experimentellen Theater*, Münster, LIT 2011, 525 p.
- *9 mal vergessenes (Bühnen) Leben. Deutsche Theaterstücke auf dem Gebiet Rumäniens, vom 18.-20. Jahrhundert*, Stuttgart, Donauschwäbische Kulturstiftung, 2013, CD.
- *Die feldgrauen Musen. Deutsche Kultureinrichtungen im besetzten Rumänien (1916–1918)*. Klausenburg, Editura Presa Universitară Clujeană, 2016, 368 p.

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

Articole. Impresionanta activitate publicistică numără peste 3 000 de publicaţii în reviste ştiinţifice, fiind abordate teme şi tematici atât de natură literară cât şi culturală, în reviste precum: *Anuarul Institutului de lingvistică, istorie literară şi folclor*, Iaşi, „Banatica. Beiträge zur deutschen Kultur", Freiburg i. Br., „Beiträge zur deutschen Kultur", Freiburg i. Br. În perioada 1984–1988, a publicat în: „Cronica", Iaşi; „Cahiers roumains d'études littéraires", Bucureşti; „Convorbiri literare", Iaşi; „Der Donauschwabe", Aalen; „Estudios Filológicos Alemanes", Sevilla; „Karpatenrundschau", Braşov; „Literatur und Kritik", Wien, în numere succesive din 1975 până în 1977; „Neue Literatur", Bucureşti; „Neuer Weg", Bucureşti, 1970–1992; „Orizont", Timişoara; „Ostdeutsche Gedenktage", Bonn, Podium, Wien, „Südost-Forschungen", München, 1972–1999; „Südostdeutsches Archiv", München, Tübingen, 1987–1988; „Südostdeutsche Vierteljahresblätter", München; „Volk und Kultur", Bucureşti, 1956–1983 sau „Analele Bucovinei", Rădăuţi.

Horst Fassel s-a aplecat în cercetările sale şi asupra problematicii bucovinene, în scrierile sale găsindu-se teme de literatură şi cultură specifice Bucovinei, poezii şi poeţi bucovineni, istoria publicistică germană din Bucovina sau relaţiile interculturale şi transculturale dintre provinciile istorice Transilvania, Bucovina şi Basarabia.

- *Der Beginn deutschsprachiger Dichtung in der Bukowina*. In: „Volk und Kultur", Bucureşti, 29 (1977), nr. 10, p. 38; publicat şi în „Der Südostdeutsche", nr. 1, 15.1.1978, p. 4.
- *Ein deutschsprachiger Dichter der Bukowina: Jancu Lupul*. În: „Volk und Kultur", Bucureşti, 30 (1978), nr. 2, p. 42–43.
- *Brücken zur rumänischen Kultur. Das deutsche Schrifttum in der Moldau, seine Beziehungen zu Siebenbürgen und dem Buchenland im 19. Jahrhundert*, în „Neue Literatur", Bucureşti, 31 (1979), nr. 9, p. 91–103.
- *Die Einsamkeit des Leo Katz oder die Standhaftigkeit eines Wunschdenkens*, în D. Goltschnigg, A. Schwob (Hrsg.): *Die Bukowina. Studien zu einer versunkenen Literaturlandschaft*. Tübingen 1990, p. 199–214.
- *Rose Ausländer, David Goldfeld, deutsche Zeitschriften in Bessarabien und der Bukowina*, în *Die rumäniendeutsche Literatur in den Jahren 1918–1944*, Bucureşti, Editura Kriterion, 1992.
- *Die deutsche Literatur der Bukowina. Entwicklungstendenzen und Forschungslücken*, în *Die deutsche Literaturgeschichte Ostmittel-und Südosteuropas von der Mitte des 19. Jahrhunderts bis heute. Forschungsschwerpunkte und Defizite*. coord. Anton Schwob, München, 1992, p. 86–100.
- *Philipp Menczel, ein Journalist aus Czernowitz*, în „Analele Bucovinei", 1/1997, p. 55–71.
- *Das deutsche Theater auf dem Gebiet des heutigen Rumäniens*, în *Wortreiche Landschaft. Deutsche Literatur aus Rumänien – Siebenbürgen, Banat, Bukowina* (*Katalog der Leipziger Buchmesse*), Leipzig, 1998, p. 77–82.

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

• *Kein Nachruf auf die deutsche Literatur im Banat nach 1989. În: Wortreiche Landschaft. Deutsche Literatur aus Rumänien – Siebenbürgen, Banat, Bukowina* (Catalogul Târgului de carte de la Leipzig, 1998, p. 216–220.

• *Visionen einer Welt der Harmonie aus der Unsicherheit der Ränder. Exilliteratur in und aus der Bukowina von 1848 bis 1945*, în Feleszko Kazimierz (coord.): *O Bukowinie. Razemczyoddzielnie*. Pila-Warszawa 2000, p. 121–142.

• Kessler, Dieter: *Die deutschen Literaturen Siebenbürgens, des Banates und des Buchenlandes (1848–1918)*, în: „Germanistik", vol. 41, 2000, p. 205–206.

• *„Wer das Theater einmal anrührt, kann nicht mehr davonlassen". Deutsches Bühnenleben in der Hauptstadt der Bukowina in der Zwischenkriegszeit*, în „Kaindl-Archiv" 2002, nr. 42–43, p. 16–32.

• *Laientheater in der Bukowina von 1918 bis 1940*, în Barbara Widawska, Mariola Smolinska (Hg.): *In gebrochener Synthese. Beiträge zur Literatur, Kultur und Sprache*. Festschrift für Prof. Dr. habil. Klaus Hammer. Slupsk 2009, p. 242–250.

• Manfred Winkler-Hans Bergel: *Wir setzen das Gespräch fort. Briefwechsel eines Juden aus der Bukowina mit einem Deutschen aus Siebenbürgen*, în „Estudios", vol. 25, 2012, p. 271–273.

• *Presselandschaft in der Bukowina und den Nachbarregionen. Akteure, Inhalte, Ereignisse (1900–1945)*, coord. Markus Winkler, München, IKGS 2011, În: „Germanistik", vol. 53, 2012, 3–4, p. 687.

• *Imagebildung in Siebenbürgen, im Banat und in der Bukowina*, în „Südostdeutsche Vierteljahresblätter", München, 53 (2004), nr. 4, p. 366.

• *Czernowitz. Stadt mit drei Theatern während der Wirtschaftskrise* (I), în „Analele Bucovinei", anul XXIV, nr. 1 (48), 2017, p. 45–62; *Czernowitz. Stadt mit drei Theatern während der Wirtschaftskrise* (II), idem, nr. 2 (49), 2017, p. 401–420.

Traduceri

Horst Fassel a tradus lucrări din română în germană, precum şi din germană în română, atât singur, cât şi în colaborare cu mama sa, cu soţia sau alţi traducători. Fără îndoială, datorită cunoaşterii valenţelor şi subtilităţilor ambelor limbi, traducerile sale au fost considerate de bună calitate. De-a lungul vieţii, a tradus peste 10 lucrări, atât ştiinţifice, cât şi de literatură. În 1979, Horst Fassel primeşte de la Uniunea Scriitorilor Români premiul de traducere pentru volumul de poezii semnat de Corneliu Sturzu: *An der Wegscheide das Gras: Gedichte*. În anul 1991, este distins cu premiul de promovare culturală a şvabilor dunăreni, din partea landului Baden-Württemberg/Förderpreis des Donauschwäbischen Kulturpreises des Landes Baden-Württemberg.

În 2004, Ministerul Culturii de la Bucureşti îi acordă lui Horst Fassel Ordinul „Meritul cultural" în grad de ofiţer, iar din partea revistei „Convorbiri literare" de

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)

la Iași primește Diploma de excelență. În anul 2005, îi este înmânată Diploma de onoare din partea Uniunii Scriitorilor din Timișoara. În 2006, lui Horst Fassel i se acordă titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității de Vest din Timișoara.

***

Din cauza unor probleme grave de sănătate, Horst Fassel se retrage din viața publică în anul 2007, dar nu își abandonează pasiunea pentru cercetare și publicare. Ultima lucrare editată este dedicată mamei lui, Irene Mokka, la împlinirea a o sută de ani de la naşterea acesteia, lucrare apărută în 2017. Vasta operă lăsată moştenire posterității cuprinde un impresionant număr de publicații și conferințe.

Capacitatea de muncă a lui Fassel, inclusiv sub presiunea bolii, până în ultimul moment, a fost remarcată de către apropiații acestuia. Una dintre cele mai importante și de amploare lucrări ale lui a fost *Istoria teatrului de la Cernăuți*, lăsată spre publicare Institutului „Bucovina" din Rădăuți, cu câteva luni înainte de a-și încheia definitiv periplul pe această lume.

Horst Fassel a plecat spre zări înalte în data de 4 decembrie 2017.

Mulțumiri domnului Luzian Geier, cercetător al Institutului Bucovina din Augsburg/Bukowina-Institut Augsburg și redactor al Ziarului germanilor bucovineni din Germania/Der Sudöstdeutsche, pentru punerea la dispoziție a materialelor fotografice și a informațiilor asupra vieții și activității profesorului dr. Horst Helge Fassel.

BDD-A32734 © 2018 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:10 UTC)